KORRESPONDENT
HANDLOWY, PRZEMYSŁOWY I ROLNICZY

Korrespondent Handlowy, Przemysłowy i Rolniczy, wychodzi dwa razy na tydzień przy Gazecie Warszawskiéj.

Dnia 3 Czerwca **№ 42.** **Roku 1843.**

ZDANIE SPRAWY BANKU POLSKIEGO ZA r. 1842.

(Ciąg dalszy.)

TYTUŁ IV.

Bilety Obiegowe.

Podniesiona w roku 1841 ilość puszczonych w obieg Biletów Bankowych, do całéj wysokości kapitału zakładowego Banku nie uległa w ciągu roku 1842 żadnemu zmniejszeniu; pomimo tego zachodziły często żądania zamiany srebra na Bilety; wymiana zaś dzienna w Kassie Banku Biletów na srebro, mało co przewyższa z przecięcia dziennie rub. sr. 4000, a zatém na téj saméj utrzymuje się stopie, jak to w latach poprzedzających r. 1841 przy mniejszéj ilości Biletów w obiegu miało miejsce. Stan ten rzeczy najlepszym jest dowodem, że obecnie będąca w obiegu ilość Biletów, nie przewyższa potrzeby wewnętrznéj cyrkulacji.

Wycofanie z obiegu Biletów zużytych, odbywało się podług zwyczajnego porządku, a liczba Biletów zastąpionych w roku 1842 nowemi, wynosi rub. sr. 2,123,400.

Stosownie do Ukazu Najjaśniejszego Pana z dnia 21 Stycznia (2 Lutego) 1841 roku zaprowadzającego rachunkowość Królestwa na ruble srebrne, puszczono w miesiącu Styczniu 1842 r., Bilety trzyrublowe, w miejsce Biletów na złote polskie; obok zaś tego zajmuje się Bank przygotowaniem Biletów 10cio rublowych, które podobnież w zamian za Bilety na złote polskie, w kurs puszczone będą.

TYTUŁ V.

Obroty.

Wstrząśnięty w roku upłynionym kredyt przez przesilenie w handlu zbożowym, wymagał postępowania z wszelką ostrożnością przy udzielaniu zaliczeń i był powodem do ścieśnienia niektórych czynności, i ograniczenia szczególniéj osobistych kredytów. Spieszył jednak Bank z pomocą przemysłowi i handlowi, gdzie w interesie dobra ogólnego Kraju, z dostateczném dla siebie bezpieczeństwem, mógł jéj udzielić. Przy ciągłém poszukiwaniu kapitałów, nie było powodu do zmniejszenia stopy procentu, która w zwykłych czynnościach handlowych i w roku 1842 na 6% utrzymaną została.

A. Skupowanie wexli i papierów publicznych.

Pozostałość z roku 1841 wynosiła:
1. w wexlach skupionych rub. sr. 956,804 k. 21 1/2
2. w papierach publicznych » » 547,164 » 92 1/2

Razem rub. sr. 1,503,969 k. 14

W roku 1842 skupiono:
1. wexli rub. sr. 2,263,980 k. 19
2 papierów publicznych 2,805,898 k. 96 3/4

5,069,879 k. 15 3/4

Było w ogóle rub. sr. 6,573,848 k. 29 3/4

Zwrócono w ciągu roku:
1. z wexli rs. 2,738,478 k. 76 1/2
2. z papierów publicznych 2.612.346 » 7 3/4

5,350.824 » 84 1/4

Pozostało z końcem r. 1842 rub. sr. 1,223,023 k. 45 1/2
to jest:
1. w wexlach rub. sr. 482,305 k. 64
2. w papierach publicznych » » 740,717 » 81

Uważając zawsze za najskuteczniejszą pomoc handlowi i przemysłowi, skupowanie wexli, starał się Bank w ciągu całego roku, wszelkim w téj mierze zgłoszeniom zadosyć czynić, o ile to tylko z własnem bezpieczeństwem i zgodnie z przepisami istniejącemi, miejsce mieć mogło i dla tego zmniejszenie się tak znaczne w ciągu r. 1842 summy obrotowéj, i pozostałości na rok 1843 w wexlach skupionych, nie jest tyle skutkiem ścieśnienia działań Banku w gałęzi osobistych kredytów, lecz głównie pochodzi z przeniesienia wielu skupionych wexli do rachunku kredytów otwartych i innych, co, lub dla dokładniejszéj kontrolli, lub dla dogodności handlujących, okazało się potrzebném.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

KILKA SŁÓW o PŁODOZMIANIE UWAŻANYM POD WZGLĘDEM EKONOMJI ROLNICZÉJ.

Wielu z młodszych rolników naszych, uwiedzionych szlachetnym bez wątpienia zapałem zwiększania narodowego bogactwa, zaprowadzać u siebie zwykło gospodarstwo płodozmienne. W wyborze atoli téj lub owéj ro-

tacji, w uwagach, które poprzedzają tego rodzaju przedsiębierstwa, nietrudno jest ludziom głębszéj rozwagi dostrzedz owego braku znajomości ekonomji rolnéj, który dobre chęci niektórych rolników naszych zwykł zdradzać.

Wielu mniema, że do zaprowadzenia gospodarstwa płodozmiennego, dość jest sprowadzić Jeometrę, dość podzielić swoje grunta na pewną ilość cząstek, i każdéj z nich naznaczyć następstwo siejby zboża i roślin; a gdy tych warunków dopełnili, sądzą już mieć urządzone u siebie gospodarstwo płodozmienne! Przy dopełnieniu takich tylko warunków, najczęściéj zbiór nieodpowiada nakładom, które w tym celu podnieśli; i wówczasto ich pracą i przedsiębierstwo wydają w skutku ruinę włożonego kapitału, a ztąd zniechęcenie się ku tego rodzaju gospodarstwa, i wstręt do wszelkich ulepszeń.

Powiedziałem na wstępie, że brak znajomości ekonomji rolniczéj jest widocznym; tu przeto dodam, że jest on główną przyczyną niepowodzeń, o których dopiero com namienił; mniemam przeto, że się przysłużę mojm współbraciom, dając im poznać ważniejsze podstawy ekonomji rolnéj; które za wstęp do przedsiębierstwa rolnego gospodarstwa uważać należy.

Ktokolwiek chce się poświęcić zawodowi rolniczemu, winien przedewszystkiem zastanowić się nad sobą samym, zbadać swe władze moralne i fizjologiczne, niezbędnie rolnikowi potrzebne, jako to: działalność, inteligencją, uczucia, sąd zdrowy o rzeczach, wytrwałość, cierpliwość, wstrzemięźliwość i t. d., z których każda winna być rozwiniętą i udoskonaloną przez instrukcją rolniczą, tudzież wsparta silnem powołaniem, które jest jedynym z najważniejszych warunkow, zapewnić zdolnych korzyści w rolnictwie. Rozebrawszy tym sposobem przed sobą samym (że się tak wyrażę) sumienie własne, osoba chcąca się poświęcić zawodowi gospodarstwa rolnego, winna dokładnie obliczyć ilość kapitału, którym ro porządzać może; od takiego bowiem obliczenia zależeć będzie przyjęcie pozycji właściciela lub dzierżawcy; którą gdy przyjmie, przystąpi do wyboru dóbr, i tym tylko da pierwszeństwo, które jéj najwięcéj przedstawią korzyści, i niewątpliwe bezpieczeństwo rozwiązać się mającego kapitału. Przy wyborze dóbr, potrzeba jeszcze mieć na uwadze, ich położenie jeograficzne i handlowe, możność i sposób pozbywania produktów, bezpieczeństwo własności stronę moralną mieszkańców, rozdrobnienie ziemi przeznaczonéj do uprawy, rozkład budynków, stan dróg i traktów, służebności czynne lub bierne, do tych dóbr przywiązane, łatwość zaopatrzenia się w wodę, poprzedni stan rolnictwa, i inne okoliczności względne do położenia, które się zwykły zmieniać; słowem, trzeba się postarać o wszelkie objaśnienia moralne i materjalne, jakich tylko zasięgnąć będzie można.

Wielu przy ocenianiu dóbr zwykło brać za podstawę albo cały z nich dochód, albo dochód czysty, albo cenę dzierżawną, albo niekiedy wreście ilość opłacającego się z nich podatku; mojem zdaniem jest; iż te wszystkie uwagi razem wzięte winny zasługiwać na wzgląd, lecz do żadnéj z nich szczegółowo, z pominięciem innych przywiązywać się niemożna. Nabywca winien ustanowić rzeczywistą tylko wartość dóbr, usuwając ze swéj rachuby wszelkie dające się później zwiększyć z nich dochody, których powiększenie musi być uważane jako nagrodą jego pracy i przemysłu.

Gdy się już w wyborze dóbr zdecydujemy, potrzeba sobie nakreślić plan szczegółowy, oznaczając w nim wszystkie gatunki ziemi, ze względu na ich własność przepuszczania lub zatrzymywania w sobie wody, na ich położenie górzyste lub równe, i t. p.; poczem trzeba jeszcze zbadać ją pod względem urodzajności; czego łatwo dojść będzie można, wywiedziawszy się, jakie poprzednik jego prowadził gospodarstwo? ile zbierał siana, słomy, ziemniaków, buraków i t. p? i jak je zużywał? tym to sposobem łatwo będzie można wyrachować, jaki był stan nawozu.

Czystość ziemi da się poznać po ilości różnych chwastów, które na jéj powierzchni rosną; lub też uważając poprzedni zbiór słomy i ziarna. (Dokończenie nastąpi.)

POWIETRZNY PAROWY WÓZ HENSONA.

Objaśnienie Rysunku.

A, A, główna rama, albo skrzydła, złożona z podłużnych beleczek a, a, a, a, połączona łukowatemi poprzecznicami,

B, B, B, prostopadłe słupki czyli drążki, do końców których przyczepione są metalowe ramiona, jak proste linje służące do utrzymania rozmaitych punktów ramy.

C, C, podługowata belka, tworząca zewnętrzne wiązanie przestrzeni potrzebnéj na umieszczenie wiatraków czyli popędnic.

D, D, D, wiatraki czyli popędnice, osadzane na osiach, wprawione w ruch przez machinę parową za pośrednictwem pasów.

E, E, ogon, ruchomy przy nasadzie F.

G. Wóz, zawierający machinę parową, ładunek, konduktorów i pasażerów, w stosownem pomieszczeniu.

H. Sterownik.

Pokrycie skrzydeł i ogona jest lniane albo jedwabne: pokład skrzydeł dzieli się na trzy powierzchnie, po każdéj stronie połączone ze sobą łukowatemi poprzecznikami; ten podział ułatwia szybkie zwijanie i rozwijanie pokrycia, które się odbywa za pomocą sznurków równolegle idących z podłużnemi beleczkami a, a, a, skrzydeł. Ogon i Sterownik podobnymże sposobem poruszane są za pomocą sznurków z wozu wychodzących.

Umieszczamy tu niektóre szczegóły o nowo wynalezionéj machinie do latania. Henson uzyskał wyłączny przywiléj na swój wynalazek, za pomocą którego, ile się zdaje, potrafił usunąć wszelkie przeszkody, jakie dotąd w żeglarstwie napowietrznem zachodziły. Jeżeli się zastanowimy, dokąd w sztuce żeglowania po wodzie, doprowadził wynalazek prostéj łodzi, to i wynalazkowi Hensona, nie zechcemy lekkomyślnie przyszłości odmawiać. Siła powietrza i wiatru znana już jest dostatecznie przez mechanizm, przy którym też siłę zastosujemy, np. przy wiatrakach; ale jeżeli powietrze i wiatr mogą działać na maszynerję w pewien sposób urządzoną, to nawzajem i maszynerją powinna z swéj strony oddziaływać na powietrze i wiatr, jak o tem lot ptaków przekonywa. Idzie tylko o to, aby dobrze utrafić stosunek sił i mass. Próbowano już nieraz latać za pomocą sztucznych skrzydeł ale się to nie udało, bo człowiek nie ma organizacji ptaka, a szczególniéj też owéj siły muszkularnéj ptakom właściwéj. Henson przedewszystkiem rozróżnił siłę potrze-

bną do wzbicia pewnego ciężaru w powietrze, od siły potrzebnéj do utrzymania się tegoż ciężaru w powietrzu; jeżeli ta ostatnia równa się oporowi, który ma do przezwyciężenia, to i prędkość rzutu ciągle jednakowa pozostaje. W machinie Hensona siła wzbijania się jest daleko większa, od siły do utrzymania machiny w powietrzu potrzebnéj; odbija się ona z ziemi za pomocą aparatu, którego z sobą w powietrze nie bierze. Główną część téj machiny stanowi ramowanie drewniane, czyli pewna szeroka rozpostartość, którąby skrzydłami nazwać można, od których wszakże tem się różni, że nie ma stawów, że nie jest giętka, i że sama z siebie nie ma ruchu. Długość tych skrzydeł wynosi 150 stóp, a szerokość 30 stóp; są one płótnem lub materją jedwabną obciągnione. U środka tych skrzydeł w poprzek umieszczony jest powóz, mieszczący machinę parową, pasażerów i ładunek; ten powóz zastępując niejako kadłub ptaka, jest zupełnie w takim samym stosunku ze skrzydłami, jak kadłub u ptaka. W czasie lecenia, skrzydła ze strony dłuższéj kierują się nieco w górę; w środku jest ogon na 50 stóp długi, który służąc do regulowania lotu, może być podnoszony i opuszczany; poniżej tego ogona znajduje się ster pionowy do kierowania ruchu poziomego (horyzontalnego) machiny. Po nad powozem jest tkanka pionowa nad skrzydłami w poprzek umieszczona, miarkująca kołysanie się machiny na boki. Machina parowa utrzymuje w ruchu dwa rzędy popędnic (propellers), to jest sześć z jednego i sześć z drugiego boku; podobnych do skrzydeł wiatraka na dwadzieścia stóp średnicy. Z téj zaś liczby jest jedna popędnica z jednéj strony ogona, a druga z drugiéj. Te popędnice regulują szybkość lotu znosząc opór powietrza z przodu. — Chcąc za pomocą téj machiny puścić się w powietrze, stawia się ją powozem na płaszczyznę pochyłą, i z taką po tejże płaszczyznie posuwa się szybkością, iż za nim powóz z niéj się ześlizgnie, skrzydła uniosą go na pewną wysokość w powietrze. W téj chwili zależy to od osoby kierującéj, albo wyżéj się wzbić, albo w téj saméj wysokości pomknąć się i daléj lecić. Atoli opór powietrza unoszący machinę jéj szybkość zmniejsza, tak, iż machina coraz bardziéj opadając, spuściłaby się na ziemię, gdyby machina parowa za pomocą popędnic nie przyczyniała się do utrzymania téj szybkości, czyli właściwie do zwiększania jéj.— Machina zatem utrzymuje się w górze za pomocą siły oporu powietrza, i zachowuje pierwotny ruch i szybkość; ruch ten jest taki, iż go wiernem naśladowaniem natury nazwać można. Przypatrzmy się tylko dobrze lotowi jakiego wielkiego i ciężkiego ptaka: wzbija się on pionowo w górę z wielkiem natężeniem dopóki mu się nie uda przerzynać powietrze w kieru ku poziomym: puściwszy się raz w tym kierunku, nie potrzeba mu więcéj, jak tylko, aby za pomocą skrzydeł utrzymał się w swéj pierwotnéj szybkości; jeżli się zaś z góry spuszcza, to obejdzie się bez tego natężenia. Z téj to zasady wytłómaczyć sobie możemy, jak nieraz ptak przelatuje znaczne przestrzenie, nie potrzebując nic skrzydłami robić, bo nabyta w powietrzu szybkość utrzymuje go skutkiem ciągle podniecanego oporu powietrza u spodu. Idzie tylko o to, czyli machina parowa może dostarczać siły dostatecznéj do przezwyciężenia przeszkód w lataniu. Pan Henson dołożył wszelkiéj usilności w wymyśleniu takiéj machiny, któraby potrzebny w takim razie stosunek siły i ciężkości w sobie łączyła. Wynalazł on nowy kocioł i nowego kondensatora. Kocioł składa się z jakich 50 próżnych stożków ściętych przewróconych, na które ogień działa w powierzchni stu stóp kwadratowych, a połowa téj powierzchni znosi gorąco żelaza do czerwoności rozpalonego, co w porównaniu z kotłem parowym lokomotywu, najmniéj siłę 20 koni rodzić musi. Kondensator składa się z pewnéj liczby rur cienkich, przez ruch machiny na przeciąg powietrza wystawionych; urządzenie kondensatora okazało się szczególniéj celowi odpowiedne. Machina parowa nie potrzebuje jak tylko 20 galonów (blisko 23 garncy polskich) wody, a waga jéj wraz z wodą nie dochodzi 600 funtów; zaś cała machina do latania, wraz z powozem, ładunkiem i pasażerami nie waży jak 3000 funtów (angielskich), a cała jéj powierzchnia wyrachowana jest na 4500 stóp kwadratowych (angielskich)—przeto na stopę kwadratową nie wypada jak 2/3 funta ciężaru. Taki stosunek powierzchni do ciężaru ma zachodzić u wielu ptaków. Pan Henson uważając długo i pilnie lot ptaków, umiał do swéj machiny zastosować praktycznie to wszystko, co tylko w téj mierze da się uczynić; prócz tego wziął w pomoc najnowsze wynalazki mechaniki. Cała machina ma postać olbrzymiego ptaka ze skrzydłami nieruchomemi, a ruch jéj w powietrzu, podobny jest do ruchu latawca (czyli orła papierowego, jakie u nas zwykle chłopcy puszczają). Czyli machina ta będzie miała taki skutek, jaki Henson obiecuje, nie możemy zaręczyć; zawsze jednak powiedzieć można, iż wynalazek ten utorował nową drogę w żeglarstwie napowietrznem. Pismo angielskie »Repertory of Arts and Manufactures« nie obiecuje wiele téj machinie, utrzymując, iż wynalazca jéj wpadł w ten sam błąd, co i wszyscy jego poprzednicy w tym zawodzie, to jest iż funkcje życia zwierzęcego chce naśladować przez siły mechaniczne (nieżywotne).

Podczas gdy dzienniki angielskie, francuzkie i niemieckie zapełnione są obszernemi opisami téj machiny do latania, Dr. Mekarski w Wiedniu zastanowiwszy się w szczegółach nad jéj konstrukcją, utrzymuje, że ona nie ma podobieństwa do ptaka, lecz raczéj do owadu, a najbardziéj do maika (chrząszcza majowego). Twierdzenie swoje opiera pan Mekarski obszernym rozbiorem, umieszczonym w Gazecie Wiedeńskiéj z d. 6 i 7 Maja r. b.

WIADOMOŚCI HANDLOWE.

Z B O Ż E.

Gdańsk 22 Maja.— Z powodu braku dowozów wodą, nasz targ zbożowy jest prawie zupełnie pozbawiony prób zboża, a ponieważ ciągły wiatr północno wschodni przynosi nam zimno i suszę, co nietylko przeszkadza wzrostowi zboża na polu, ale nawet zupełnie je niszczy, obawa przyszłego niepomyślnego żniwa powiększa nieco pokup na zboże; szczególniéj poszukiwanem jest żyto którego ceny znacznie się podniosły, ponieważ nasze zapasy tego towaru są bardzo szczupłe. Pszenica w ostatnim tygodniu płaconą była od 610 do 700 zł za laszt, żyto po 500 zł. i wyżéj. Na giełdzie płacą pszenicę 40 do 50 srgr. Żyto 40—44 srgr. Jęczmień 4ro-rzędowy 22 do 27 srgr. Owies 22—25 srgr.

Do dzisiejszego Numeru Korrespondenta dołącza się rysunek Powietrznego parowego Wozu Hensona.

URZĄD LOTERJI KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Podaje do wiadomości Plan następującéj 62 Loterji Klassycznéj, Urząd Loterji oznajmia zarazem, iż ciągnienie téjże Loterji odbywać się będzie w poniżéj wyrażonych terminach, jako to:

I. Klassy dnia 23 i 24 Lipca (4 i 5 Sierpnia). — II. Klassy d. 24 i 25 Sierpnia (5 i 6 Września).
III. Klassy dnia 21 Września (3 Października). — IV. Klassy d. 23 Października (4 Listopada).
Rozpoczęcie Ciągnienia Vtéj Klassy 23 Listopada (5 Grudnia) 1843 r.

W Warszawie d. 23 Kwietnia (12 Maja) 1843 r.

Referendarz Stanu, Naczelnik Urzędu, S. *Werner.* — Sekretarz Dyrekcji, K. *Treu.*

PLAN

Do 62 Loterji Klassycznéj w Królestwie Polskiém
NA 5 KLASS PODZIELONÉJ,
z 23,000 Numerów składającéj się, w któréj jest 10,400 Losów Wygrywających i 4000 bez płatnych.

Na 10tą Część Losu przez wszystkie 5 Klass R. s. 2 k. 40
„ Trzecią „ „ „ „ „ „ 8
(STAWKA)
Na pół losu przez wszystkie 5 klass Rubli srebr. 12
„ Cały Los „ „ „ „ „ 24

1sza KLASSA Rubli srebr. 3		
Ciągn: 23 i 24 Lipca (4 i 5 Sierpnia) 1843 r.		
1	Wygrana rub. sr.	5,000
1	„ „	1,500
1	„ „	1,000
1	„ „	500
2	po r. sr. 150	300
4	„ 100	400
10	„ 30	300
20	„ 20	400
160	„ 10	1,600
1000	„ 4	4,000
1200	Wygranych r. sr.	15,000
1000	Losów bezpł. do 2 Klnssy z procent. i wpisem r. sr.	8,700
Summa 1 Kl. R. sr.		23,700

2ga KLASSA Rubli sr. 4 kop. 50		
Ciągn. d. 24 i 25 Sierp. (5 i 6 Wrz.) 1843 r.		
1	Wygrana rub. sr.	4,000
1	„ „	1,200
1	„ „	500
1	„ „	300
2	po r. sr. 175	350
4	„ 100	400
10	„ 36	360
20	„ 25	500
160	„ 15	2,400
1000	„ 8	8,000
1200	Wygranych r. s.	18,000
1000	Losób bezpł. do 3 Klassy z procent. i wpisem r. sr.	13,890
Summa 2 Kl. R. s.		31,900

3cia KLASSA Rub. sr. 4 kop. 50		
Ciągn. d. 21 Września (3 Paździer.) 1843 r.		
1	Wygrana rub. sr.	4,000
1	„ „	1,200
1	„ „	500
1	„ „	300
2	po r. sr. 200	400
4	„ 100	400
10	„ 40	400
20	„ 30	600
60	„ 24	1,440
1000	„ 12	12,000
1100	Wygranych r. s.	21,240
1000	Losów bezpł. do 4 Klassy z procent. i wpisem r. sr.	20,760
Summa 3 Kl. R. sr.		42,000

4ta KLASSA Rubli sr 6.		
Ciągn. d. 23 Paździer. (4 Listopada 1843 r.		
1	Wygrana Rub. sr.	5,000
1	„ „	1,500
1	„ „	1,000
1	„ „	750
2	po r. sr. 260	520
4	„ 150	600
10	„ 60	600
20	„ 50	1,000
60	„ 30	1,80
1000	„ 15	15,000
1100	Wygranych R. s.	27,770
1000	Losób bezpł. do 5 Klassy z procent. i wpisem r. sr.	27,630
Summa 4 Kl. R. sr.		55,400

5ta KLASSA Rubli srebrnych 6		
Ciągnienie rozpocznie się d. 23 Listop. (5 Grudn.) 1842 r.		
1	Główna wygrana rubli sreb.	75,000
1	Wygrana „ „	15,000
1	„ „ „	10,000
1	„ „ „	5,000
1	„ „ „	3,000
5	po rubli sreb. 1500 „	7,500
10	„ „ 750 „	7,500
20	„ „ 450 „	9,000
30	„ „ 300 „	9,000
50	„ „ 150 „	7,500
120	„ „ 100 „	12,000
260	„ „ 45 „	11,700
5300	„ „ 30 „	159,000
5800	Wygranych Rubli srebrnych	331,200

B I L L A N S.

DOCHÓD.	po R. sr.	Rub. sr.
23.000 L. 1 Kl.	3	69.000
21.800 „ 2 „	4 k 50	98.100
20.600 „ 3 „	4 k 50	92.700
19500 „ 4 „	6	117,000
18,400 „ 5 „	6	110.400
Summa Rub. sr.		487,200

ROZCHÓD.		Rub. sr.
1200 L. wygr.	1 Kl.	23,700
1200 „ „	2 „	31,900
1100 „ „	3 „	42.000
1100 „ „	4 „	55.400
5800 „ „	5 „	331,200
Dla ubogich r. sr.		3.000
Summa rubli sr.		487,200